

Ранок. Дзвінок будильника. Танок сонячних променів у фіранках. Чашка ароматного чаю. Літературний журнал на столі. Десятки облич. Рух автомобілів. Привітні посмішки. Класна кімната. Символічне «Добрий день». Перший дзвоник. Ми починаємо дивовижну подорож. Я – капітан, мій корабель – це наш урок; підручник у моїх руках – маршрутна карта захоплюючої мандрівки; моя команда – це мій клас. І щоб нас не чекало у бурхливих хвилях морської синяви, ми рухаємося вперед – туди, де прокидається сонце... Дзвінок. Десятки облич. Шум перехожих. Моя оселя. Тиша. Спокій...

Вдихаючи аромат свіжозвареної кави, я зустрічаю новий вечір. Я не самотня, поряд мої думки і спогади. Це дві різні сторони мого життя: вдень я розкриваюся у світі, надвечір – світ розкривається у мені. У моїй свідомості, наче яскраві вогники феєрверку, пролітають фрагменти всього пережитого. Моє життя - як збірка фотокарток. Ось бачу себе дитям: допитливі очі, погляд блукає, намагаючись пізнати все навколо. Підростаючи, я не намагалася змінити світ, як герої популярних кінофільмів, просто хотіла залишити якийсь слід, поділитися з іншими всім, що маю. Обираючи стежину в майбутнє, опинилася на лаві студентського життя, бо прагнула стати вчителем. Саме в цьому бачила своє призначення: такі ж допитливі очі, які б хотіли дізнатися про оточуючий світ, а поряд я – старший товариш і помічник у їхньому житті. І ось тепер я вчитель. Та це не просто слово, це ключ до мого серця, в якому сотні таємниць, безодня непізнаних думок. Такою бачать мене всі, так я розкриваюся у цьому світі. Але зовсім по-іншому світ розкривається у мені. Я – дружина. Закохана, ніжна, віддана. Я – мама. Любляча, турботлива, готова на самопожертву. Я – жінка. Мрійлива, весела, зацікавлена. Я – романтик. Сподіваюся, чекаю, вірю.

Спокійний ранок з пухнастою ковдрою, поряд книжка історичного роману (чого ще бажає справжній романтик 21 століття, як не пірнути у потік кохання часів лицарства?). Думки в безмежному польоті, на серці спокійно, в домі тихо. Це мій власний острів затишку. Різдвяний вечір, за вікном танок

сніжинок, під ялинкою купа кольорових пакунків. Це моє втілення творчості. Коло друзів, святковий стіл, дзвін сміху. Це моя гостинність.

Я – різна. Не зупиняюсь на досягнутому, бо попереду найцікавіше. Моє життя – як збірка фотографій, кожна з яких – крок у майбутнє, прийняте рішення, зроблений вибір. Та не кожен зможе розгорнути цей альбом. Але саме вам, моїм любим коліжанкам, я хочу показати цей альбом, в якому кожна світлина – це маленьке досягнення, перемога над собою, творчий здобуток. Хоч моя скриня педагогічної майстерності ще не повністю заповнена, проте в ній є перлини креативності, сапфіри артистизму та маленькі діаманти мудрості.

Вчитель – багатогранна професія, яка вимагає знань не лише свого предмету, але й суміжних дисциплін, методик, технологій. Виконуючи роль філософа, педагог виробляє своє професійне кредо, яке керує ним у шаленому вихорі самореалізації та самовдосконалення. Пізнання світу починається із здивування. «Дивуючись – дивувати, захоплюючись – захоплювати» - ось так можна сформулювати основну тезу педагогічної філософії. Вчитель – це той, хто здатен спуститися з височини своїх знань до незнання учня і разом з ним здійснити сходження. Саме разом ми здійснюємо відкриття, зазираємо у минуле і мріємо про майбутнє. У цій справі нашими вірними помічниками є книги, наша уява і фантазія, яка в будь-який момент може перенести нас у часі і просторі, і творчий підхід до виконання завдання.

Сучасне життя неможливе без мандрівки. Мільйони людей у всьому світі проводять відпустку подорожуючи, щоб побачити інші країни і континенти, сучасні міста і руїни старовинних міст, щоб насолодитися живописними пейзажами або просто заради зміни обстановки. Завжди цікаво відкривати нове, бачити, яке різноманітне життя, зустрічати нових людей, чути незвичні музичні ритми. Я згодна з Фужере де Монброном, який вважав, що «Мир подобен книзі, і той, хто знає тільки свою країну, прочитав в ній лише першу сторінку». Я дуже люблю подорожувати. Подорожуючи, людина відкриває для себе «нові землі», знайомиться з

цікавими людьми, дістає масу задоволення і позитивної енергії. Але, на жаль, через ряд причин, не завжди це вдається. Тому подорожую віртуально, заочно і використовую такий метод роботи на своїх уроках. Наприклад, у 6 класі провела урок «Заочна екскурсія на острів Робінзона». Діти, розділившись на три групи екскурсантів, подорожували вітрильником. Знаходячись на борту судна, вони милувались морськими краєвидами і виконували різноманітні завдання. Коли прибули на місце призначення, то їх зустріли екскурсоводи, які провели подорожуючих стежками і стежинами острова, познайомили їх з його флорою і фауною, показали житло Робінзона. Також екскурсанти відвідали музей, де, розглядаючи експонати, впевнилися у тому, що «доки людина не здається, вона сильніша за свою долю». Перед тим, як познайомитися з поезією Алкмана «Сплять усі верховини гірські», п'ятикласники здійснили подорож до таємничої, неповторної Греції. Діти-екскурсоводи розповідали про цю країну, а на моніторі комп'ютера учні мали змогу побачити краєвиди Греції, слухаючи мелодію найпопулярнішого танцю - сертакі. Потім вони зустрілися і з самим поетом Алкманом, який під час дружньої бесіди відповів на багаточисленні питання юних екскурсантів стосовно свого життя і творчості. Коли шестикласники разом з Діком Сендом та іншими героями роману Жуль Верна «П'ятнадцятирічний капітан» потрапили у країну работорговців Африку, то, пробираючись (віртуально, за допомогою комп'ютерних технологій) хащами тропічного лісу, чули різноманітні «голоси» Африки, а потім відповідали, кому з тварин чи птахів вони належать. У сьомому класі при вивченні роману В.Скотта «Айвенго» ми здійснили заочну екскурсію до Середньовічної Англії, а також завітали на батьківщину письменника, Шотландію. Вивчаючи повість Олександра Пушкіна «Станционный смотритель», учні 9 класу побували у віртуальному музеї станційного доглядача. Разом з десятикласниками віртуально прогулювались вулицями Парижа XIX століття, а потім із задоволенням читали роман «Червоне і чорне».

У наш час люди все більше усвідомлюють, що саме творчість є найважливішою складовою успіху. І здатність творити можна розвинути. Тому, на своїх уроках, я постійно підтримую творчість, широко застосовуючи при цьому різноманітні нестандартні уроки, такі як: урок-екскурсія, урок-репортаж, урок-салон, урок-одкровення, урок-гра та ін. Особлива атмосфера загадковості, бажання зрозуміти вчинки героя панує на таких уроках. Високо ціную таку роботу учнів, як створення ілюстрацій до творів. Через малюнки розкривається особистість учня, його розуміння художніх творів, естетичні смаки. Наприклад, при вивченні повісті «Гобсек» діти отримали завдання створити малюнок-асоціацію. Вони зобразили Гобсека у вигляді грошової піраміди; мішка, з якого сиплються золоті монети; у вигляді засохлої квітки чи погаслого вогнища. Читаючи казку-притчу Антуана де Сент-Екзюпері, школярі малювали карту подорожі Маленького принца Всесвітом, причому кожен планету вони повинні були зобразити за її головною ознакою (наприклад планету, де жив король, у вигляді корони чи трону; планету, на якій жив ділець, – у вигляді калькулятора і т.д.).

На сучасному етапі спостерігається всебічне впровадження інформаційних технологій у всі сфери освіти. Процес інформатизації освіти є одночасно основною вимогою і результатом розвитку сучасного суспільства. На багатьох уроках комп'ютерні технології – мої головні помічники. Я використовую мультимедійні презентації, аудіо-, відео фрагменти, схеми, світлини, ілюстрації. За допомогою комп'ютера разом з учнями здійснюємо віртуальну екскурсію до музею або на батьківщину письменника. Ще один із видів роботи з комп'ютером, який дуже подобається мені і моїм учням, – створення плейкастів. Плейкаст – оригінальний спосіб виразити себе, поєднавши в одне ціле фото, музику і вірші, і отримати свій унікальний маленький шедевр. Працювати над плейкастом – одне задоволення, не помічаєш, як біжить час. Коли мелодія кожною нотою викарбовується в

серці, коли один погляд на світліну переносить тебе у світ емоцій, а приємні, проникливі слова бентежать душу – хіба це не щастя?

На етапі актуалізації навчальних знань учнів використовую інтерактивну технологію «Пароль», яка полягає в тому, що кожен учень називає, не повторюючись, суттєве для матеріалу попереднього уроку слово чи словосполучення. Наприклад, при вивченні у п'ятому класі повісті Марка Твена «Пригоди Тома Соєра» «паролем» можуть бути наступні вислови: американський письменник, Марк Твен, «мірка два», повість, Том Соєр, Сід, тітка Поллі, пірати на безлюдному острові, пошук скарбів, свідчення у суді, Біблія, Беккі, містечко Сент-Пітерсберг, Гек Фінн, фарбування паркану та інші. Таким чином, протягом короткого проміжку часу учні мають змогу повторити вивчений матеріал і швидко включитися в роботу над темою наступного уроку.

Мотивуючи навчальну діяльність учнів, дуже часто звертаюся до поезії. Наприклад, урок із вивчення повісті Олександра Гріна «Пурпурові вітрила» розпочинаю із читання напам'ять вірша:

Там, где вершины гор целуют небеса,
Где воздух так прозрачен, свеж и чист,
Где у подножия в цветах блестит роса,
Я выну из кармана белый лист.
И напишу на нём всё то, что я хочу,
И нарисую то, что люблю мне...
И вот уже в мечтах своих лечу,
К далёкой и загадочной стране,
Где жизнь светла, чиста и хороша,
Где нет ни горестей, ни мелочных забот,
Где замирает от волнения душа,
А сердце веселится и поёт.
Я этот мир хочу вам показать,
И рада поприветствовать друзей!

Давайте вместе в облаках летать

И быть душою чище и добрей...

Потім звертаюсь до класу: «Діти, ви зараз знаходитеся у тому віці, коли юна душа вірить у диво, коли ви схильні мріяти, вірити у мрію і прагнете чудес. І саме в цей момент ми з вами звернемося до творчості письменника, впевненого в тому, що «чудеса можна творить своїми руками». Це Олександр Грін і його повість «Пурпурові вітрила». Урок у 9 класі «Любовна лірика Олександра Пушкіна» розпочинаю так: на фоні музики «Весняного вальсу» Шопена цитую вірш:

Я вас любил: любовь еще, быть может,
В душе моей угасла не совсем;
Но пусть она вас больше не тревожит;
Я не хочу печалить вас ничем.
Я вас любил безмолвно, безнадежно,
То робостью, то ревностью томим;
Я вас любил так искренно, так нежно,
Как дай вам бог любимой быть другим.

Ети строки належать Олександру Сергеевичу Пушкіну, який був першим Поетом Любви. Конечно, о любви писали и до него и после. Но никто ни до, ни после Пушкина уже не создал в русской поэзии ничего подобного, так как для самого поэта Любовь – не просто чувство, а сама жизнь. В его стихах можно увидеть Любовь в разнообразных проявлениях и образах: любовь как чувство идеальное, возвышенное, прекрасное; любовь как мимолетное виденье, любовь с сопутствующими ей чувствами: радостью, печалью, робостью, ревностью. Сегодня у нас необычная тема: Пушкин и Любовь. Мы попытаемся всего лишь соприкоснуться со сложным внутренним миром поэта, попытаемся уловить прекрасные мгновенья его любящей души, жизни его сердца, которое «не может не любить».

На початку уроку в 10 класі «Характеристика образу Анни Кареніної» звертаюсь до учнів, цитуючи віршовані рядочки:

Далеко-далеко...

Там, где спрятана истина в душах...

Там, где чистое сердце

не ведает грязи толпы...

В нежном бархате створок
воздушных небесных ракушек

Зреет жемчуг-любовь,
как основа Земли-скорлупы.

Помнишь дождь по весне?

Точки градин (молитва? заклятье?),

К нам стучавших в окно:
монотонно, без лишних затей -

Это Бог расшивал
жемчугами зелёное платье,

Возвращая святыню
в измученных жаждой людей.

Он на свет извлекал заскорузлые,

жёсткие нравы,

Исковерканных тяжестью

канувших в Лету веков,

Отсекал, и вливалась
в медовые сочные травы,

Первозданная нежность
ванильно - мороженых снов...

Мы пока ещё здесь,
где не спрятана истина в душах...

Здесь, где чистое сердце
во власти звериной толпы...

Но, я верю, что ТАМ,
в нежном бархате хрупких ракушек

Вызревает любовь, как основа

Земли-скорлупы.

Что такое любовь? Каждый хотя бы раз в жизни пытался найти ответ на этот вопрос. Пытался понять, что она меняет в жизни того, кто любит, и того, кто любим? Как это должно быть? Что человек должен чувствовать, чтобы сказать, что это любовь? (*Ответы учеников*) Да, любовь прекрасна, удивительна, волшебная, таинственная, неповторимая, изумительная, безрассудная, божественная... И сегодня на уроке мы снова будем говорить о любви, о любви, которая была смыслом жизни главной героини романа Льва Толстого «Анна Каренина».

У старших класов часто використовую прийом «перехресної дискусії», який дає можливість працювати з текстом в цілому – на рівні його ідеї й проблематики. Перехресна дискусія допомагає школярам, з одного боку, уникнути однозначного тлумачення подій, з іншого – навчитися поважати чужу думку. Питання, запропоноване для перехресної дискусії, повинно бути стрижневим для теми, що вивчається. Слово «перехресна» передбачає зіткнення протилежних поглядів. Тому така дискусія можлива, якщо по даному питанню можливі різноманітні судження. Вчитель поділяє клас на дві групи (ствердження і заперечення). Одна група підбирає аргументи «за», друга – «проти». Після того, як аргументи підібрані, учні озвучують їх (можна вивісити на дошці ватмани із записаними аргументами). Наприклад, при вивченні роману М. Лермонтова «Герой нашого часу» учням пропонується обговорити питання: «Чи винний Печорін у загибелі Бели?». Прочитавши роман М. Достоевського «Злочин і кара», учні дають відповідь на питання: «Раскольніков – вбивця чи страждальник?». Ознайомившись з «Анною Кареніною» Л. Толстого, десятикласники намагаються знайти відповідь на питання: «Чи стала щасливою Анна, покохавши Олексія Вронського?». (- *Да, Анна была счастлива, потому что она впервые в жизни полюбила. Она говорит, что с ней «случилось что-то волшебное».*

- Нет, Анна была несчастна, потому что понимала, что она не имеет морального права на запретную любовь, потому что она жена крупного государственного чиновника, и он ею скомпрометирован в свете.

- Да, Анна была счастлива, чем больше она узнавала Вронского, «тем больше она любила его»; и за границей она была «непростительно» счастлива.

- Нет, не была счастлива, потому что ей пришлось отказаться от сына, которого она любила больше жизни.

- Да, она была счастлива, когда каждую минуту могла видеть своего любимого и знать, что он восхищен ею.

- Нет, Анна не была счастлива, потому что ее нигде не принимают, она ни в ком не находит понимания и сострадания.)

У процесі перехресної дискусії кожен із її учасників повинен прийти до якого-небудь висновку, тому після полеміки передбачається індивідуальна робота, щоб кожен учень, ще раз ретельно передивився і оцінив аргументи і контраргументи, міг дати свою відповідь на основне питання дискусії. За результатами полеміки учні пишуть твір-мініатюру з одним із трьох запропонованих початків: «Так, Раскольников – вбивця, тому що...». «Ні, Раскольников не вбивця, а страждальник, тому що ...». «Я не можу дати однозначної відповіді, тому що ...». Таким чином, перехресна дискусія створює умови для попередження однозначного тлумачення подій, учинків і характерів героїв. Це дуже важливе вміння для сучасного життя, тому що в світі, який оточує нас, ми не зустрінемо однозначних явищ. Цей прийом допомагає навчитися відстоювати свою точку зору і критично підходити до чужих і своїх суджень.

Коли я розмірковую про смисл і значення унікальної професії – вчитель, я згадую притчу: мандрівник побачив трьох працівників, котрі штовхали важкі навантажені тачки, і запитав кожного, що він робить. Перший відповів: «Штовхаю цю важку тачку, нехай їй грець!» Другий сказав: «Заробляю на хліб для своєї родини». А третій гордо промовив: «Я будую прекрасний храм!» Трое робітників виконували одне і теж, але почували себе по-різному.

Для першого праця була каторгою, і він був дуже нещасливим. Другий почував себе опорою і годувальником сім'ї. У його відповіді – спокійна достойність. Третій служив прекрасній меті. Він був гордим і щасливим. Щастя людини багато в чому залежить від того, який смисл вона вкладає у свою працю. Я з упевненістю можу сказати, що я – щаслива людина, тому що служу прекрасній меті. Я навчаю і виховую дітей і сама у них навчаюсь одночасно. Намагаюсь виховати їх красивими душею і серцем, здатними змінити життя. В. О Сухомлинський писав: «Свій ідеал я бачу в тому, щоб буквально кожна дитина побачила прекрасне, зупинилась перед ним у замилюванні, зробила прекрасне частинкою свого духовного життя, відчула красу слова і образу». Ось таких людей і хочеться випускати зі стін школи, щоб крізь буденність у них пробудилось прагнення дивитися і бачити, що краса життя створюється самою людиною, що вона поряд з нами, у нас самих. Але для того щоб вони змогли це побачити, потрібно допомогти їм відкрити людське у собі, не згубити щирість і безкорисливе відношення до світу, любити цей світ, людей, батьків, рідних.